

روز شمار

پنج شنبه

۲۲ مرداد ۱۳۶۶

ذیحجه ۱۴۰۷

۱۳ اوت ۱۹۸۷

۳۳۹

امروز در منطقه عملیاتی نصر ۷، دشمن با اجرای آتش توپخانه روی ارتفاع بلفت، به چند حرکت ایدایی در منطقه دست زد ولی موفق به نفوذ در خطوط پدافندی نشد. هم اکنون نیروهای خودی مناطق آزاده شده را همچنان در اختیار دارند و بر منطقه عملیاتی مسلط هستند. از سوی دیگر، به منظور تقویت خطوط پدافندی محور بلفت، یگان فرماندهی قرارگاه قدس، تیپ نبی اکرم (ص) را - که پس از هشت روز پدافند و ایستادگی در برابر پاتک‌های دشمن، متحمل ۵۰۰ شهید و زخمی شده بود - با لشکر ۳۱ عاشورا تعویض کرد.^(۱)

۳۴۰

در جلسه‌ای با شرکت مسئولان قرارگاه قدس و یگان‌های تابعه، طرح ادامه عملیات [ر.ک. به: ۱۳۶۶/۵/۱۸ - ۲۷۷] در منطقه نصر ۷ و آخرین آمادگی یگان‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این جلسه فرماندهان یگان‌ها نتایج اقدامات خود را در زمینه شناسایی منطقه میزان آمادگی نیروها را برای ادامه عملیات اعلام کردند. سپس با توجه به وجود برخی مشکلات در یگان‌ها که برای ادامه عملیات در نظر گرفته شده بودند، از جمله؛ درگیر بودن در خط، کمبود نیرو، تحمل تلفات و...، فرمانده قرارگاه قدس تصمیم گرفت که فعلاً ادامه عملیات را در این منطقه منتفی اعلام کند.^(۲)

۳۴۱

هواپیماهای دشمن تعدادی از روستاهای شهرستان سردشت و چند منطقه عملیاتی در جبهه‌های شمال غرب را بمباران کردند. در این حملات یک فروند از هواپیماهای عراق هدف قرار گرفت و سرنگون شد. در حملات هوایی دشمن به روستاهای "درمان آباد"، "عباس آباد" و "میرشیخ حیدر" در منطقه سردشت که در ساعت ۱۲ ظهر انجام شد، یک تن از اهالی این روستاها به شهادت رسید و شش تن دیگر زخمی شدند.^(۳) همچنین

هواپیماهای دشمن صبح امروز با تجاوز به حریم هوایی پیرانشهر، یک منطقه نظامی در کوه‌های اطراف این شهر را بمباران کردند که بر اثر آن، تعدادی از نیروهای ارتش شهید یا زخمی شدند. (۴)

۳۴۲

پیش‌مرگان مبارز کرد عراقی درمحور “شقلاوه” از استان اربیل، تعدادی از پایگاه‌های دشمن را مورد حمله قرار دادند. در این عملیات چریکی که در منطقه مرگسور (Mirgasur) انجام شد، مقر یک گردان عراقی و پایگاه‌های اطراف آن مورد حمله قرار گرفت که تعدادی از افراد مستقر در آنها کشته و ۵۰ تن زخمی شدند. (۵)

همچنین در این منطقه در درگیری بین نیروهای عراقی با پیش‌مرگان کرد در روستای “خیروزک” - که چند ساعت ادامه داشت - ۲۳ تن از نیروهای دشمن به اسارت درآمدند و تعدادی از آنها نیز کشته شدند. (۶)

۸۳ تن از کردهای عراقی در چند روز گذشته به جمهوری اسلامی پناهنده شده‌اند. قرارگاه حمزه (ع) با اعلام این خبر افزود: «به این ترتیب تعداد پناهندگان تاکنون به ۳۴۷۱ نفر رسیده است.» (۷)

۳۴۳

اهداف و عملکرد قرارگاه رمضان، در گردهم‌آیی فرماندهان این قرارگاه در قم، تشریح شد. “محمدباقر ذوالقدر” فرمانده قرارگاه مهم‌ترین هدف از تشکیل قرارگاه رمضان را سرکوب ضدانقلابیون فراری و ضربه زدن به ماشین جنگی حکومت صدام اعلام کرد و افزود: «در طول هجده ماه گذشته نیروهای تحت امر این قرارگاه (قرارگاه رمضان) با کمک برادران مسلمان کرد عراقی، علاوه بر این که حداقل هشت‌هزار تن از نیروهای مزدور عراقی را به هلاکت رسانده‌اند، توانسته‌اند بیش از یک‌هزار تن از آنان را به اسارت خود درآورند که این دست‌آوردهای مهم در یک مدت کوتاه در تاریخ جنگ‌های نامنظم جهان، بی‌سابقه است.» ذوالقدر یکی از اهداف اصولی نیروهای تحت امر قرارگاه رمضان را انهدام تأسیسات و مراکز اقتصادی عراق ذکر کرد و گفت: «ما در همین مدت موفق شده‌ایم شهرهای سیدصادق، خرمال، حلبچه، مرگسور، اتروش و مناطق دیگری را گاهی اوقات تا ده ساعت به تصرف درآورده و پس از وارد آوردن ضرباتی بر پیکر دشمن بعثی، به مقرهای خود بازگردیم.» (۸)

۳۴۴

فرمانده منطقه یکم نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با اشاره به اعلام آمادگی ایران برای مین‌رویی خلیج فارس گفت: «در صورتی که به ما دستور برسد، به سمت

مین‌روبی در خلیج فارس حرکت خواهیم کرد و در این زمینه از تجربه اندوخته خود در طول جنگ استفاده خواهیم نمود. « وی در باره نیروها و امکاناتی که در عملیات مین‌روبی به کار خواهند رفت، گفت: « مین‌روبی مجموعه‌ای از هلی‌کوپتر مین‌روب، ناوهای مین‌روب، قایق، غواص و تجهیزاتی است که در اختیار داریم، و برای این کار اعزام خواهیم کرد. »^(۹)

۳۴۵

« رابرت سیمس ”سخن‌گوی پنتاگون، ضمن سخنان خود در باره مین‌های کشف شده در دریای عمان و همکاری‌های آتی آمریکا با فرانسه و انگلستان، ادعا کرد: « مین‌های کشف شده در دریای عمان توسط ایران کار گذاشته شده است. » به گزارش خبرگزاری فرانسه، سخن‌گوی وزارت دفاع آمریکا گفته است: « ما دلیل رسمی بر این که ایران این مین‌ها را کار گذاشته، در دست نداریم، ولی تحلیل ما این طور است. » سخن‌گوی پنتاگون در مورد میزان هم‌آهنگی و همکاری میان کشتی‌های مین‌روب فرانسوی و انگلیسی با کشتی‌های آمریکایی گفت: « لندن و پاریس متعهد شده‌اند که نیروهایشان هم‌آهنگ با نیروی دریایی آمریکا عمل کنند. » “سیمس” افزود: « ما فکر می‌کنیم که وجود این نیروها در منطقه، برای پیدا کردن مین‌ها بسیار مفید خواهد بود. ما همکاری عادی خواهیم داشت. ولی این همکاری تحت پوشش بین‌المللی نیست و یک برنامه مشترک نیز برای همکاری این فعالیتها وجود ندارد. » سخن‌گوی پنتاگون سپس گفت: « این یک وضع است که هر کشوری کاری را انجام می‌دهد که فکر می‌کند به نفع خود و برای حمایت از کشتی‌هایش است. »^(۱۰) شبکه تلویزیونی سی. بی. اس. آمریکا نیز در اخبار سراسری امشب خود با تکرار اتهامات مقام‌های وزارت دفاع آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران و با اعلام این‌که ایران قصد دارد پنج‌هزار مین جدید از یوگسلاوی خریداری کند، به نقل از مقام‌های پنتاگون گفت: « به زودی می‌چ ایران هنگام ارتکاب جرم مین‌گذاری گرفته خواهد شد و در این صورت کشتی‌های آمریکا اجازه استفاده از بازوی نظامی علیه ایران را خواهند داشت. »^(۱۱) رسانه‌های همگانی، مین‌گذاری در خلیج فارس را به جنگ چریکی علیه آمریکا تشبیه کرده‌اند. روزنامه “کریستین ساینس مانیتور” به نقل از یک دیپلمات نوشته است: « این ایران است که تصمیم می‌گیرد کی و کجا مین کار بگذارد. اگر مین‌ها کشف بشود و یا هنگام عبور کشتی‌ها از کنار آنها، مین‌ها منفجر نشوند، این نشانه ضعف ایران نیست. » رادیو آمریکا با نقل این مطلب و با استناد به منابع کشتیرانی، افزود: « خطر مین‌ها در خلیج فارس به سود ایران است زیرا نیروی دریایی آمریکا را با تمام تجهیزات پیش رفته معطل کرده و گرفتار نوعی جنگ چریکی در دریا کرده است. این منابع گفتند در حالی که هشت کشتی مین‌روب دیگر و هلی‌کوپترهای مین‌روب آمریکا وارد خلیج فارس می‌شوند، ایران هنوز از حیث جنگ مین در خلیج فارس دست بالا را دارد. »^(۱۲)

۳۴۶

میزان خسارات وارده بر کشتی‌ها در خلیج فارس از آغاز حملات علیه خطوط کشتی‌رانی در منطقه، اعلام شد. « بیمه لویدز لندن » اعلام کرد: « از سال ۱۹۸۱ (۱۳۶۰)، ۳۳۸ مورد حمله به کشتی که ۶۵ مورد آن مربوط به امسال است، در خلیج فارس صورت گرفته است. در این حملات، دست کم ۲۳۶ دریانورد کشته شده و ۲۷۰ نفر دیگر مجروح گردیده‌اند. « فیلیپ لور » رئیس فدراسیون کنترل محموله‌های امریکا در نیویورک نیز گفت: « ۴۱ نفتکش از سال ۱۹۸۴ میلادی (۱۳۶۳)، زمانی که هر دو طرف (ایران و عراق) تهاجم به نفتکش‌ها را شروع کردند، متحمل خسارات کلی شده‌اند. » (۱۳)

۳۴۷

امریکا با تجمع بی‌سابقه نیرو در خلیج فارس، هنوز با این پرسش روبه‌رو است که « چگونه می‌تواند با ایران مقابله کند؟ » گروهی از مقام‌های امریکا بر حملات نظامی علیه مراکز نظامی ایران تأکید دارند و گروهی دیگر بر فشار سیاسی - دیپلماتیک تأکید می‌کنند. « هفته نامه نیوزویک » در تحلیلی از سیاست امریکا در برخورد با ایران، نوشت: « پنتاگون طرح‌های مشخص و جزئی برای پاسخ‌گویی به ایران در دست دارد. یکی از طرح‌ها به « واینبرگر » وزیر جنگ امریکا پیشنهاد می‌کند که حمله‌ای پیش‌گیرانه علیه موشک‌های موسوم به « کرم ابریشم » که در تنگه هرمز مستقر شده‌اند، صورت گیرد. اقدام تلافی‌جویانه دیگر، شامل حمله به پایگاه‌های ایران در بوشهر و بندرعباس است. حمله به جزیره فارسی نیز می‌تواند جالب باشد، اما واشنگتن مصمم است که با احتیاط گام بردارد. واشنگتن همچنین مصمم است فشار دیپلماتیک علیه ایران را افزایش دهد. » (۱۴) « برژینسکی » یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان سیاسی امریکا نیز در تحلیلی از عملکرد و مشکلات امریکا در خلیج فارس، حضور گسترده نظامی را نشان ضعف و عدم اعتماد به قدرت تصمیم‌گیری در امریکا دانست و افزود: « حضور نیروهای نظامی امریکا در خلیج فارس تجلی قدرت تضعیف شده امریکا است. حضور نیروهای نظامی با حجمی به این بزرگی، به طور ناخواسته تصویر عدم اعتماد به قدرت تصمیم‌گیری امریکا می‌باشد و لذا در این موقعیت، بسیاری نسبت به این که آیا امریکا واقعاً جرأت و قصد استفاده از این تجمع قدرت نظامی در خلیج فارس را دارد یا خیر، به شک افتاده‌اند و این موضع سبب کاهش جرأت اعتماد کردن نسبت به امریکا شده است. » « برژینسکی » سپس گفت: « اگر قدرت نظامی امریکا واقعاً مورد احترام بود، یقیناً برافراشتن یک پرچم و ابراز موضع و نشان دادن حدود برای ایران کافی بود. » روزنامه « سونسکادا گبلادت » چاپ سوئد با درج این مطالب به نقل از برژینسکی افزود: « علاوه بر این مسائل، امتناع متحدان غربی امریکا و دوستان عرب از همکاری گسترده با امریکا و همچنین مخالفت کنگره این کشور و محدودیت اختیارات ریاست جمهوری را باید بر مشکلات امریکا

اضافه کرد . بحث در مورد عقب‌نشینی آمریکا در منطقه بحرانی و در لحظات کنونی صرفاً موجب تقویت و تشویق فناتیک‌های ایران و تضعیف و تزلزل روحیه همسایگان ایران خواهد شد . بالاخره نیروها به خلیج‌فارس اعزام شده‌اند و آنچه نگران کننده است این است که یافتن یک خط مشی که بتواند جنگ روانی را از اقدامات نظامی تمیز دهد ، بسیار مخدوش می‌نماید . « (۱۵)

رادیو بی . بی . سی . در ریشه‌یابی مشکلات آمریکا در خلیج‌فارس ، آن را به رسوایی “ایران - گیت “ پیوند می‌دهد - موضوعی که موجب سوءظن اعراب و متحدان اروپایی آمریکا به این کشور شده و تا پایان مدت باقی مانده ریاست جمهوری ریگان ادامه خواهد داشت . این رادیو گفت : « مسلماً کل این ماجرا در نظر آمریکا نسبت به خاورمیانه اثر گذاشته است . از زمانی که کویت از آمریکا درخواست کرد که نفت‌کش‌های تحت پرچم آن کشور در خلیج‌فارس حرکت کنند ، رویه آمریکا نسبت به حوزه خلیج‌فارس حالت جبران مافات پیدا کرده است . از آنجایی که آمریکا در مورد کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس بی‌وفایی کرده ، اکنون باید علناً از آنها حمایت کند و از آنجایی که خواسته بود به ایران نزدیک شود ، اکنون باید با آن مقابله کند . اما منتقدان پوزیدنت ریگان در کنگره آمریکا و حتی بعضی از متحدان او در اروپا از این نگرانند که احتمالاً درگیری با ایران حاصلی بیش از تلاش آمریکا برای نزدیکی با ایران در بر نداشته باشد ... به عبارتی دیگر ، ممکن است به زودی معلوم شود که مقابله آمریکا با ایران به اندازه تلاش آمریکا برای نزدیکی به ایران ، نامطلوب و بی‌حاصل است ، چون سرانجام آمریکا باید روابط پایدار و ثابتی با ایران برقرارکند . « (۱۶)

۳۴۸

دعوت کویت از آمریکا برای حفاظت از کشتی‌هایش ، موجب دگرگونی در استراتژی امنیتی کشورهای حوزه خلیج‌فارس و ایجاد مشکلات داخلی برای آنها شده است . سفیر کویت در “ امان “ با وجود دعوت کشورش از آمریکا برای حضور در منطقه ، گفت که کویت با افزایش حضور نظامی کشورهای بیگانه در خلیج‌فارس مخالف است و افزود : « رهبر کویت تاکنون از دادن تسهیلات نظامی در خاک خود برای استقرار نیروهای نظامی آمریکا خودداری کرده است . « وی درباره برافراشتن پرچم آمریکا بر روی نفت‌کش‌های کویتی گفت : « این یک مسئله صرفاً تجارتی است و جنبه قانونی دارد و ما از تمامی کشورهای که از ما نفت خریداری می‌کنند ، این تقاضا را کرده‌ایم . « (۱۷)

رادیو بی . بی . سی . در تفسیری از خط‌مشی کشورهای حوزه خلیج‌فارس گفت : « حاکمان شیخ‌نشین‌های خلیج‌فارس کوشیده‌اند با حامیان اسرائیل هیچ پیوند آشکاری نداشته باشند و در خلال هفت سال گذشته ، اصرار ورزیده‌اند که منطقه خلیج‌فارس ، حریم آشتی باشد و از نفوذ ابرقدرت‌ها به دور بماند . این نظر موجب شد که اندکی پس از درگیر شدن جنگ ایران

و عراق، شورای همکاری‌های خلیج [فارس] پی‌ریزی شود. این شورا شش دولت عربی خلیج فارس را در ائتلافی مبتنی بر همکاری در امور دفاعی و امنیتی به یکدیگر پیوند داده است. گام اخیر کویت در فراخواندن آمریکا برای حمایت از نفتکش‌های کویتی، نشان داده است که خط مشی اتکا به خود، پایه و اساسی ندارد و... این دولت‌ها با دولت آمریکا و انگلستان پیوندهای نزدیک نظامی دارند، اما این پیوندها بسیار سری است و اغلب حکمرانان محلی وجود آن را انکار می‌کنند فرمانروایان این کشورها می‌دانند که افزایش حضور نظامی غرب که به قصد کمک به آنان صورت گرفته است می‌تواند آنان را با خطراتی در داخل کشور مواجه کند، به این سبب این حاکمان امیدوارند، نیروهای غربی رسماً خواستار بهره‌مندی از امکانات این کشورها نشوند و اسباب شرم‌گینی آنها را فراهم نکنند؛ به بیان دیگر، کشورهای عرب خلیج فارس نمی‌توانند آنهایی را که به یاری‌شان آمده‌اند، یاری کنند.»^(۱۸)

۳۴۹

پاسخ "نه رد و نه قبول" جمهوری اسلامی ایران به قطع‌نامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد [ر.ک. به: ۱۳۶۶/۵/۲۰ - ۳۱۹]، واکنش‌ها و ارزیابی‌های متفاوتی را در پی داشته است. انگلستان، موضع ایران را تلاشی برای تغییر قطع‌نامه الزام‌آور شورای امنیت می‌داند که از نظر این کشور پذیرفته نیست. سخن‌گوی وزارت خارجه انگلستان گفت: «انگلستان حاضر نیست تمایل ظاهری ایران را برای بحث درباره شورای امنیت در مورد قطع‌نامه ۵۹۸ بپذیرد. پاسخ تهران به دبیرکل سازمان ملل متحد در مورد این قطع‌نامه می‌تواند به مثابه تلاش ایران برای تغییر لحن آن به نحوی که موافق با خواسته این کشور باشد، تلقی شود.» این سخن‌گو افزود: «قطع‌نامه‌های الزام‌آور شورای امنیت، غیرقابل بحث‌اند و دولت انگلیس از انجام تلاش‌هایی برای سازمان‌دهی اعمال تحریم تسلیحاتی علیه ایران، شدیداً حمایت خواهد کرد.» وی سپس گفت: «در پاسخ ایران عناصر منفی وجود دارد، ولی یک رد کامل نیست.»^(۱۹) رییس کمیسیون دفاع مجلس ملی فرانسه با ناسازگار خواندن نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران بر تداوم حمایت‌های کشورش از عراق تأکید کرد: «فرانسه به زحمت می‌تواند از عراق سلب حمایت کند و اکنون نیز نمی‌توان به انقلاب شیعه ایران اجازه دهد، خاورمیانه را شعله‌ور سازد.» وی افزود: «فلسفه مذهبی که مبنای اقدامات دولت ایران را تشکیل می‌دهد، با یک سیاست عادی هم‌زیستی با دیگر کشورها که نظام سیاسی و فلسفی متفاوتی دارند، به هیچ وجه سازگار نیست.»^(۲۰)

۳۵۰

هم‌زمان با افزایش فشارهای آمریکا، کشورهای بزرگ و دولت‌های منطقه بر جمهوری اسلامی ایران، مطبوعات و تحلیل‌گران خبری غرب نیز با بزرگ کردن روابط اقتصادی ایران

و فروش های غیرمستقیم تجهیزات نظامی به کشور ، می کوشند تا تصمیم گیرندگان و افکار عمومی را برای اتخاذ محدودیت های بیش تر آماده سازند . روزنامه “وال استریت ژورنال” آسیایی ، در گزارشی با بررسی میزان واردات نفتی آمریکا از ایران ، نوشت : « واردات نفت خام ایران توسط آمریکا در ماه می (۱۱ اردیبهشت تا ۱۰ خرداد) ، به طور متوسط ، ۷۵ هزار بشکه در روز بود که در مقایسه با واردات زیر ۵۰۰ بشکه در روز ماه می ۱۹۸۶ (اردیبهشت ۱۳۶۵) ، افزایش فوق العاده چشم گیری را نشان می دهد . در پنج ماهه اول سال جاری ، آمریکا به طور متوسط ، روزانه ۴۵ هزار بشکه نفت خام ایران را وارد کرده است . این رقم در مقایسه با کم تر از ۵۰۰ بشکه در روز برای دوران مشابه در یک سال قبل و متوسط ۱۹ هزار بشکه در روز برای دو سال پیش است . واردات نفت خام آمریکا از ایران در ماه های جولای و اگوست (تیر و مرداد) نیز حدوداً بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار بشکه در روز بوه است . » این روزنامه افزود : « هم اکنون یک شرکت فرانسوی وابسته به گروه نفتی “ رویال داچ شل ” ، نفت ایران را برای فروش در سواحل خلیج آمریکا عرضه می کند . و دولت آمریکا هیچ محدودیتی علیه ورود نفت ایران به آمریکا اعمال نکرده است ، هیچ صحبتی هم برای ایجاد چنین محدودیت هایی در جریان نیست . » (۲۱)

۳۵۱

در مقابل افزایش رقم ناخالص بدهی های خارجی عراق در سال گذشته ، میزان بدهی ایران سیر نزولی داشته است . نشریه اقتصادی “ میدل ایست اکونومیک دایجست ” (مید) در این باره نوشت : « تا پایان سال گذشته ، بدهی عراق با ۲۷ درصد افزایش نسبت به سال ۱۹۸۵ (۱۳۶۴) ، به ۱۲ میلیارد و ۸۰۴ میلیون دلار رسید که نشان از افزایش وام گیری سیستم بانکی به میزان یک میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار و افزایش استقراض و تقاضای اعتباری مؤسسات غیربانکی این کشور بوده است . » این نشریه سپس با مقایسه بدهی های خارجی کشورهای منطقه نوشت : « در میان کشورهای خاورمیانه ، تنها بدهی ایران ، کویت و امارات متحده عربی در سال گذشته نسبت به سال ۱۹۸۵ به ترتیب ۸/۳ ، ۶ و ۳/۹ درصد کاهش یافته است . » (۲۲)

۳۵۲

روزنامه جمهوری اسلامی در یک جمع بندی از عملکرد ستاد مبارزه با احتکار و گران فروشی نوشت : « در نخستین هفته از اجرای مرحله ارشادی طرح مبارزه با گران فروشی و احتکار در چند استان ، تعدادی از متخلفین شناسایی و مقادیری کالا ضبط شد . در استان سیستان و بلوچستان ۴۰۰ نفر از عاملین فروش کالاهای اساسی ، به عنوان متخلف شناسایی و به آنان اخطار داده شد . در استان مازندران نیز ۲۷۰ مورد تخلفات صنفی مورد بررسی

قرارگرفت و در شهرستان قائم‌شهر، ستاد مبارزه با گران‌فروشی و احتکار، مقادیری از کالاهای مشمول تعزیزات را کشف و ضبط کرد. « (۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۶/۵/۲۲

- ۱- سند شماره ۴۳۵. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : عملیات نصر ۷، قرارگاه قدس، راوی : برادر علی مژده‌هی، ۱۳۶۶/۵/۱۳، ص ۸۱.
- ۲- سند شماره ۴۳۵. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : عملیات نصر ۷، قرارگاه قدس، راوی برادر : علی مژده‌هی، ۱۳۶۶/۵/۱۳، صص ۸۲، ۸۶.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، ص ۴، ارومیه - به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۲.
- ۴- سند شماره ۷۰۰۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : از اداره اطلاعات نازجا، به وزارت کشور، ۱۳۶۶/۵/۲۳.
- ۵- سند شماره ۰۱۴۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : آمار عملیات‌ها.
- ۶- هفته نامه کیهان هوایی، شماره ۷۳۶، ۱۳۶۶/۵/۷، ص ۳۲.
- ۷- سند شماره ۹۷۳۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۱۳۶۶/۵/۲۶.
- ۸- روزنامه رسالت، ۱۳۶۶/۵/۲۴، ص ۲، خبرگزار جمهوری اسلامی.
- ۹- روزنامه رسالت، ۱۳۶۶/۵/۲۴، ص ۲.
- ۱۰- خبرگزار جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۸، ۱۳۶۶/۵/۲۴، ص ۸، واشنگتن - به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۶/۵/۲۳.
- ۱۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۸، ۱۳۶۶/۵/۲۴، ص ۸۹.
- ۱۲- روزنامه رسالت، ۱۳۶۶/۵/۲۲، ص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از رادیو آمریکا، 13- Russelp Sabin . Senfrancisco Chronicle (Aug 13 1987) p.23.
- ۱۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، ص ۱۷، تهران -
- خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۲، به نقل از هفته نامه امریکایی نیوزویک.
- ۱۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، صص ۱۴-۱۵، استکهلم - ۲۲ روزنامه سودی " سونکادگیلات".
- ۱۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۸، ۱۳۶۶/۵/۲۴، صص ۳۱-۳۰ به نقل از رادیو بی. بی. سی، ۱۳۶۶/۵/۲۳.
- ۱۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۶، ۱۳۶۶/۵/۲۲، ص ۴، تهران - خبرگزاری خلیج، روزنامه "الدستور" چاپ اردن.
- ۱۸- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، صص ۱۹-۲۱، به نقل از رادیو بی. بی. سی، ۱۳۶۶/۵/۲۲.
- ۱۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، ص ۱۰، تهران - به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۲.
- ۲۰- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، صص ۳۵-۳۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۲، به نقل از روزنامه لوکوتیدین دوباری.
- ۲۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، صص ۴۸-۴۹، توکیو - به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۲.
- ۲۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۶/۵/۲۳، ص ۵۵، میدل‌ایست اکونومیک دایجست.
- ۲۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، " گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۶، ۱۳۶۶/۵/۲۲، ص ۴.